

[Podcenění času v metafyzice]

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 23. 3. 2003
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 23. 3. 2003

[Podcenění času v metafyzice]

Metafyzika nejen podceňovala čas, ale vlastně všechno, co se proměňuje v čase, považovala za nedůležité, okrajové, zanedbatelné. Proto uprostřed proměn hledala stále to, co proměnám nepodléhá, co je na čas nezávislé. Pochopíme-li metafyziku takto, pak je zřejmé, že se proměna – a tedy „počátek, průběh a konec“ – týká také metafyziky samé, a že tedy je zásadně možné (a má dokonce dobrý smysl) mluvit o „konci metafyziky“. Zároveň to ovšem v sobě obsahuje nové vidění, které změny nepovažuje za okrajové a jen po vrchu jdoucí, nýbrž jednak za všeobecné, jednak – a to platí ovšem jen pro některé změny – za bytostné, světodějně významné a tedy hodné nejvyšší pozornosti. Jestliže platí, že setrvalost je vždy jen relativní, že však naprostá nečasovost či nadčasovost je pouhým výmyslem, ale není a nemůže být skutečná, začínají se nám otvírat nové otázky, dříve snad někdy jen tušené, většinou však zcela neznámé a nemyšlené. Nemůžeme-li „smysl“ resp. „smysluplnost“ hledat v tom, co se nemění, musíme ji hledat a nacházet uprostřed změn. To však zároveň s sebou nese nutnost si uvědomit, že smysl nemůžeme hledat jen tak, že proud dějství, dění a dějin na chvíli zastavíme, abychom ten „smysl“ objevili, ale že smysl musíme hledat v dění, tedy v časových proměnách: „smysl“ není něco, co je vyzvednuto z proudu dění, nýbrž je to něco, co se také děje (anebo neděje). Když se neděje běžné dění, pak tu ono dění prostě není, tj. neděje se nic; když se však neděje „smysl“ tohoto dění, dění tu je nadále, ale chybí mu smysl (více či méně, neboť ani zde neplatí žádná absolutizace). Když se však něco děje, pak to smysl buď má nebo nemá, to znamená, je to nějak orientováno v jistém smyslu, buď lepším nebo horším, dobrém, nebo špatném (vždy v rámci jakéhosi vějíře „možností“, přičemž pojetí „možnosti“ je ovšem třeba náležitě vyjasnit).

(Písek, 030323–1.)